Talouspolitiikka/Veropolitiikka
Lauri Lehmusoja

4.3.2021

Valtiovarainvaliokunnan verojaostolle

HE 241/2020 vp - Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

EK kiittää kuulemispyynnöstä. Lausuntonamme esitämme seuraavaa.

1 Uudistuksen keskeiset tavoitteet jäänevät saavuttamatta

Esitetyllä uudistuksella on hyvät ja perustellut tavoitteet. Sillä pyritään kaventamaan hyvinvointi- ja terveyseroja, turvaamaan yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveys- sekä pelastustoimen palvelut, parantamaan turvallisuutta, palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvaamaan ammattitaitoisen työvoiman saantia, vastaamaan yhteiskunnallisten muutosten mukaan tuomiin haasteisiin sekä hillitsemään kustannusten kasvua.

Hallituksen esityksen mukaisella kokonaisuudella uudistuksen tavoitteet eivät valitettavasti ole kuitenkaan saavutettavissa. Tämä koskee erityisesti hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamista, palvelujen saatavuutta ja kustannusten kasvun hillintää.

2 Verojärjestelmän rakenteen ehdotetut muutokset

Ehdotettujen verorakenteen muutosten lähtökohdaksi on perustellusti asetettu, että ne tulee toteuttaa verorasituksen kannalta neutraalisti ja että muutokset eivät saa aiheuttaa verotuksen kiristymistä. Ehdotettu verorakenteen muutosmalli näyttäisi toteuttavan nämä tavoitteet hyvin.

Muutoksen täydellinen neutraalisuus ei ole verojärjestelmän rakenteiden vuoksi mahdollista, joten satunnaisilla tulotasoilla esiintyy lievää verotuksen keventymistä ja myös pieniä (enintään 0,2 prosenttiyksikön) kiristymiä. Järjestelmämuutoksen suuruusluokkaan nähden näitä ennakoituja muutoksia voi pitää vähäisinä ja hyväksyttävinä.

Ehdotetun verorakenteen muutoksen yhteydessä esitetään kunnallis- ja valtionverotuksen veropohjaa yhtenäistettäväksi siten, että tulosta tehtävät vähennykset myönnettäisiin kunnallisverotuksessa ja valtionverotuksessa samoin perustein ja samansuuruisina. Tämä ehdotettu verojärjestelmää yksinkertaistava muutos on erinomainen ja kannatettava esitys. Ponnisteluja ansiotuloverojärjestelmän selkeyttämiseksi ja yksinkertaistamiseksi tulee tulevaisuudessakin jatkaa.

Muutokset on ehdotettu teknisesti toteutettaviksi tuloveroasteikon ohella mm. työtulovähennystä muokkaamalla, jolloin vähennyksen rakenne jonkin verran monimutkaistuisi. Verovelvollisen kannalta tämän

muutoksen merkitys jää kuitenkin vähäiseksi, koska työtulovähennys myönnetään viran puolesta, eikä sitä ole tarpeen esimerkiksi vaatia veroilmoituksella.

Ehdotettuun verorakenteen muutokseen sisältyy keskeisenä osana kunnallisverotuksen alentaminen 13,26 prosenttiyksiköllä vuonna 2023 verrattuna vuoden 2022 tasoon. On huomattava, että verorakenteen muutoksen neutraalisuus toteutuu vain verrattaessa vuoden 2023 verotusta vuoden 2022 verotukseen. Mikäli kunnan talous kiristyy ehdotetun uudistuksen johdosta tai muutoin, kunta voi korottaa kunnallisveroa normaaliin tapaan vuonna 2024 – tai jo muutosta ennakoiden vuonna 2022.

3 Hyvinvointialueiden mahdollinen verotusoikeus

Esityksessä viitataan myös hyvinvointialueiden mahdolliseen tulevaan verotusoikeuteen.

Hyvinvointialueille ei tule antaa verotusoikeutta. Hyvinvointialueiden omaan verotusoikeuteen liittyisi huomattava riski kokonaisveroasteen noususta, kun veroprosenteista päättävien tahojen lukumäärä kasvaisi. Hyvinvointialueiden verotusoikeus johtaisi myös verojärjestelmän monimutkaistumiseen, kun verojärjestelmään lisättäisiin uusi verotuksen taso nykyisten lisäksi. Myös esityksessä (kappale 5.1.4.1) todetaan perustellusti, että valtion rahoitukseen perustuva malli on lähtökohtaisesti hyvinvointialueiden omaa verotusoikeutta toimivampi ja kannatettavampi vaihtoehto sekä verotuksen tason että verojärjestelmän rakenteellisen hallittavuuden näkökulmasta.

Mahdollista päätöstä verotusoikeuden myöntämisestä hyvinvointialueille ei ainakaan tule tehdä ennen hyvinvointialueiden toiminnan käynnistymistä. Asiaa tulisi arvioida siinä vaiheessa, kun nyt esitetyn uudistuksen ja jo tällaisenaan merkittävien verotusjärjestelmän muutosten vaikutuksista on saatu riittävästi tietoa.